

การพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน
ศักดิ์ชาย สิกขา^{1*} ประทับใจ สิกขา² และธันยมายี เจียรกุล³

DEVELOPMENT OF BAMBOO HANDICRAFT IN ISAAN
SAKCHAI SIKKA^{1*} PRATABJAI SIKKA² AND TANYAMAI CHIARAKUL³

^{1,2} คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

³ คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

^{1,2} FACULTY OF APPLIED ART AND DESIGN, UBON RATCHATHANI UNIVERSITY

³ FACULTY OF MANAGEMENT SCIENCE, UBON RATCHATHANI UNIVERSITY

*Corresponding author E-mail address: sakchaiubu@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเพื่อพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยไว้ 4 ประการ คือ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ 2) ศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน 3) ออกแบบและพัฒนาเตาอบไม้ไผ่ที่เหมาะสมกับงานหัตถกรรม และ 4) กำหนดแนวทางในการออกแบบและพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริโภคมีพฤติกรรมการซื้อของผู้ซื้อสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่มากกว่า 1 ครั้งต่อปี สมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ใช้สินค้าส่วนใหญ่คือ คุณแม่ นอกจากนี้ ผู้ที่แนะนำให้ผู้ซื้อซื้อสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่มักจะเป็นคนในครอบครัว ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่ พบว่า ให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด หรือ 4 P's คือ Product Price Place และ Promotion ตามลำดับ สำหรับปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ พบว่า ปัจจัยที่มีผลมากที่สุดคือ ความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย รองลงมาคือ เป็นค่านิยมของสังคมไทย และผลิตภัณฑ์ช่วยสร้างการยอมรับในกลุ่ม เมื่อพิจารณาโดยรวมของปัจจัยต่างๆ ทั้งปัจจัยด้านการตลาด และปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่นั้นพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่มากที่สุดคือ ความมีเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ($\bar{X} = 3.52$) รองลงมาคือ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.34$) และความเหมาะสมของราคาผลิตภัณฑ์และค่านิยมในการใช้สินค้าไทย ($\bar{X} = 3.32$) สำหรับการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน ผู้วิจัยได้พิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ส่วน ซึ่งพบว่า ส่วนของภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ผลิตส่วนใหญ่นิยมพัฒนาจากภูมิปัญญาดั้งเดิม เช่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอบรมควัน (ร้อยละ 60.61) 2) ส่วนปัจจัยในด้านต่างๆ ที่เกิดจากการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ OTOP ในปี.ศ. 2544-2551 พบว่า สภาวะเศรษฐกิจมีผลกระทบต่องานหัตถกรรมไม้ไผ่อยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 57.58) นโยบายภาครัฐมีผลกระทบต่องานหัตถกรรมไม้ไผ่อยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 57.58) การให้ความช่วยเหลือของส่วนราชการส่วนใหญ่ให้ความช่วยเหลือด้านการอบรมให้ความรู้ (ร้อยละ 51.52) สิ่งที่ส่วนราชการให้ความช่วยเหลือนั้นตรงกับความต้องการ (ร้อยละ 48.48) และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้มาก (ร้อยละ 45.45) ผู้ผลิตส่วนใหญ่ต้องการให้ส่วนราชการช่วยเหลือในด้านการสนับสนุนงบประมาณ (ร้อยละ 66.67) สภาพแวดล้อมในการทำงานมีผลต่อการพัฒนาไม้ไผ่ (ร้อยละ 66.67) หากมีการพัฒนาวัสดุทดแทนผู้ผลิตส่วนใหญ่เห็นว่าไม่เหมาะสม (ร้อยละ 87.88) ผู้ผลิตส่วนใหญ่เห็นว่าผู้ซื้อที่มีค่านิยมในการใช้ผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่เนื่องจากเป็นวัสดุธรรมชาติ (ร้อยละ 100.00) และในส่วนของ การวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน พบว่า ผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่มีทั้งจุดเด่น จุดด้อย จุดเด่นเห็นว่า เป็นวัสดุธรรมชาติ (ร้อยละ 60.61) จุดด้อยที่เห็นว่า มีปัญหาผอม รา (ร้อยละ 81.82) และข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนา งานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน ผู้ผลิตส่วนใหญ่เห็นว่า ควรศึกษาหาวิธีการแก้ไขปัญหาผอม รา (ร้อยละ 51.52) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำมาเป็นข้อกำหนดเบื้องต้น ในการทดลองออกแบบและสร้างเตาอบรมควันต้นแบบ จำนวน 4 เตาอบ โดยเตาอบหมายเลข 4 เป็นเตาอบรมควันที่ได้รับการทดสอบแล้วว่า มีความเหมาะสมกับการนำมาใช้ในกระบวนการผลิตงานหัตถกรรมไม้ไผ่ ทั้งงานจักสานและงานเฟอร์นิเจอร์

คำสำคัญ : การพัฒนา งานหัตถกรรม ไม้ไผ่ ภาคอีสาน

ABSTRACT

For this research on bamboo handicraft in the Isaan region, the researcher set 4 research objectives as follows: 1) Study factors influencing the development of bamboo handicraft. 2) Study the behavior of the consumers and factors relating to the decisions of purchasing bamboo handicraft products in Isaan. 3) Design and develop bamboo ovens that are appropriate for handicraft. 4) Determine the direction for the design and development of bamboo handicraft in Isaan. For the research results, on the purchasing behavior of the consumers of bamboo handicraft products, each purchased more than once a year. The household members who made up the majority of the consumers were the mothers. Moreover, the ones who recommended the purchasers to purchase bamboo handicraft were usually members of the households. As for marketing factors affecting the decisions of purchasing bamboo handicraft, it was found that importance was given to the factor of marketing mix, or 4 P's: product, price, place, and promotion, respectively. As regards the environmental factor with greatest influence on purchasing decisions, it was discovered that the factor with greatest impact was the uniqueness of Thai culture in the products; the factors with minor impact were the value of Thai society and the fact that the products helped induce acceptance among the group. The overall consideration of the factors – the marketing factors and the environmental factors affecting the decisions of purchasing bamboo handicraft products – yielded that the factor with greatest influence on the decisions of purchasing bamboo handicraft products was the uniqueness of being Thai ($\bar{X} = 3.52$). The ones with minor influence were product quality ($\bar{X} = 3.34$) and reasonability of product prices and the value of using Thai products ($\bar{X} = 3.32$). For the examination of factors influencing the development of bamboo handicraft in Isaan, based on 3 relevant factors, the analysis yielded that, in respect of local wisdom, most manufacturers developed their work from traditional wisdom, such as the local wisdom of smoke baking (60.61%). 2) As for factors of different aspects resulting from the promotion of OTOP products in 2001-2008, the economic condition had impact on bamboo handicraft at the highest level (57.58%). The governmental policies did so at the highest level (57.58%). The support from the governmental sector was mostly in the form of education (51.52%); the support corresponded to the needs (48.48%), and the knowledge acquired wherefrom could be applied to a high degree (45.45%). The majority of the manufacturers wanted the governmental sector to provide financial support (66.67%). The work environment affected the development of bamboo work (66.67%). Substitute material development was regarded by the majority of the manufacturers as inappropriate (87.88%). Most manufacturers thought that consumers valued the use of bamboo handicraft for its natural material (100.00%). As for the analysis of the style of development of bamboo handicraft in Isaan, bamboo products had both strength and weakness. Most manufacturers regarded that the strength of bamboo work was its natural material (60.61%) and the weakness was the weevil and mold problem (81.82%). For recommendation of a guideline for the development of bamboo handicraft in Isaan, the majority of the manufacturers viewed that study should be done to find methods to solve the problem of weevil and mold (51.52%). All the data acquired from the study were used in the determination of pre-requisites in the experiment of designing and creating 4 model smoke ovens. The fourth is the one that has been tested and proved to be suitable for using in the manufacturing process of bamboo handicraft, both wickerwork and furniture.

KEYWORDS: DEVELOPMENT HANDICRAFT BAMBOO ISAAN

บทนำ

ไม้เป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในแถบทวีปเอเชีย คนเอเชียมีการคิดค้นตัดแปลงวัสดุ มาเป็นผลิตภัณฑ์สิ่งของเครื่องใช้มากมายหลายชนิด โดยเฉพาะจีน ญี่ปุ่น พม่า ลาว และไทย ที่มีการใช้ไม้ไผ่อย่างหลากหลาย และเป็นวัสดุที่ถูกดัดแปลงเป็นผลิตภัณฑ์มากที่สุด เจนจบ ยิ่งสุมล (2540: 22) กล่าวถึงผลการศึกษานักพฤกษศาสตร์ว่า ทั่วโลกมีไม้ไผ่อยู่ทั้งสิ้น 75 สกุล แบ่งเป็น 1,250 กว่าชนิด จัดอยู่ในตระกูลหญ้า วงศ์ GRAMINEAE ประเทศจีนมีมากกว่า 300 ชนิด ญี่ปุ่นมีมากกว่า 600 ชนิด สำหรับประเทศไทย พบว่า ไม้ไผ่อยู่ทั่วประเทศประมาณ 15 สกุล 82 ชนิด

ไม้ไผ่เป็นพืชธรรมชาติที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวไทยมาแต่ช้านาน ไม้ไผ่ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างหลากหลาย ซึ่งถือเป็นงานที่มาจากภูมิปัญญาของคนในแต่ละท้องถิ่น งานหัตถกรรมที่มีคุณภาพจะช่วยให้การพัฒนาให้คนในท้องถิ่นนั้นๆ เกิดรายได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ลดปัญหาการอพยพแรงงานออกจากท้องถิ่น

จากข้อมูลพบว่า ที่ผ่านมามีประเทศไทยยังคงมีการนำเข้าผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากต่างประเทศจำนวนมาก ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการขยายตัวการนำเข้าสินค้าเครื่องจักสานจากต่างประเทศมากขึ้น ซึ่งถ้ามีการพัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการให้ทำการผลิตสินค้าผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานให้มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคภายในประเทศ ก็จะทำให้เป็นการลดการนำเข้าจากต่างประเทศได้ (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, 2545: ไม่ปรากฏเลขหน้า)

สำหรับในภาคอีสาน ศักดิ์ชาย สิกขา (2548: 58) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า ในภาคอีสานมีการนำเข้าไม้ไผ่มาใช้งานในวิถีชีวิต จำนวน 18 ชนิด คือ ไม้ปาหรือไผ่หนาม ไม้สีสุก ไม้เอี้ยะ ไม้เลี้ยวหรือไผ่สร้างไพรหรือไผ่เชียงไพร ไม้หวาน ไม้รวก ไม้ไร่ ไม้เพ็ก ไม้ต่ง ไม้ซาง ไม้ลำมะลอก ไม้ข้าวหลาม ไม้บงหวาน ไม้ประาะ ไม้เหลียง ไม้ต้นหรือไผ่ด้ามขวาน ไม้โจด ไม้พุงหรือไผ่หวลหรือไผ่ปล้องห่าง แต่ที่นิยมนำมาผลิตงานหัตถกรรมมีเพียงบางชนิดเท่านั้น เช่น ไม้เลี้ยว ไม้รวก ไม้ต่ง ไม้ปา ไม้สีสุก ไม้พุง ไม้หวาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหาของงานหัตถกรรมไม้ไผ่ที่มีผลกระทบโดยตรงก็คือ ปัญหาอดและแมลงทำลายผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ หากต้องการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน ควรคำนึงถึงการแก้ไขปัญหาด้วย

ผลจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า งานหัตถกรรมไม้ไผ่ยังมีการผลิตอยู่ทุกพื้นที่ในภาคอีสาน และมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มผู้ผลิตจำนวนมากในทุกจังหวัด นอกจากนี้ยังพบว่า มีการปลูกไม้ไผ่เพื่อนำมาใช้งานหลายพื้นที่ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ในระยะยาวไม้ไผ่ยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความยั่งยืนในอนาคต ในปัจจุบันพบว่า รูปแบบผลิตภัณฑ์โดยส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 60 เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในครัวเรือน และใช้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งยังขาดการพัฒนาสู่ตลาดสากล ทั้งที่ตามความเป็นจริงแล้ว งานหัตถกรรมไม้ไผ่ยังเป็นที่ต้องการของคนในสังคมเมืองและตลาดต่างประเทศ ดังจะเห็นได้จากข้อมูลการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ และมียอดขายต่อเนื่อง มีผู้ค้าลงทุนทำในระบบอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกเพิ่มขึ้น ซึ่งตรงข้ามกับผู้ผลิตชาวบ้านที่ผลิตงานหัตถกรรมไม้ไผ่ที่ยังประสบปัญหาการพัฒนาคุณภาพไม้ไผ่ ปัญหาความไม่เข้าใจในความต้องการของตลาด ทำให้ขาดความเข้าใจในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า หากต้องการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน จำเป็นที่จะต้องทำให้ครบวงจร ตั้งแต่การเตรียมวัสดุก่อนการผลิต จนกระทั่งออกแบบและผลิตสินค้าออกสู่ตลาด ทั้งนี้ต้องพิจารณาความเหมาะสมกับวิถีชีวิตชาวบ้านและความเป็นไปได้ในการดำเนินการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัย 4 ประการ ดังนี้

- 1) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ ใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบและพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน
- 2) ศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภค และปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่ ในภาคอีสาน
- 3) ออกแบบและพัฒนาเตาอบไม้ไผ่ที่เหมาะสมกับงานหัตถกรรม
- 4) กำหนดแนวทางในการออกแบบและพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน

แผนงานการวิจัย

การวิจัยในหัวข้อ การพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน ได้แยกเป็นโครงการวิจัยย่อย จำนวน 3 โครงการ การดำเนินการที่กำหนดไว้ในแผนงาน คือ ระยะเวลา 1 ปี (ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2552 – 30 กันยายน 2553) ทั้งนี้ ในการดำเนินการ อาจมีการปรับปรุงแผนตามปัญหา และอุปสรรคจากการทดลอง โดยเฉพาะการทดลองพัฒนาเตาอบไม้ไผ่ ซึ่งต้องมีการก่อสร้างและทดลองใช้งานจริง จำนวน 4 เตา จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์หาความเหมาะสมก่อนนำมาใช้ในการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่

วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ จำแนกออกเป็น 3 โครงการวิจัยย่อย แต่ละโครงการวิจัยมีการดำเนินการพร้อมกันทั้ง 3 โครงการ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยในแต่ละโครงการ ดังนี้

โครงการวิจัยที่ 1 การศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน

- 1) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่และรูปแบบของสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่ที่ผู้บริโภคต้องการ ในพื้นที่ 7 จังหวัดภาคอีสาน คือ นครราชสีมา สุรินทร์ ขอนแก่น เลย หนองคาย มุกดาหาร และอุบลราชธานี ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการผลิตสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่ในปริมาณมาก
- 2) ลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง คือ ศูนย์จำหน่ายสินค้าหัตถกรรมในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อยืนยันผลการวิจัยและสัมภาษณ์เชิงลึกในบางประเด็นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
- 3) วิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่ เช่น ปริมาณความต้องการ ช่วงเวลาที่ซื้อ รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ คุณสมบัติและคุณภาพของสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่ที่ต้องการ และอื่นๆ

โครงการวิจัยที่ 2 การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน

- 1) สสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ โดยการรวบรวมองค์ความรู้จากเอกสารทางวิชาการ ข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงตัวบุคคลในท้องถิ่น และข้อมูลในระบบสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet)
- 2) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ภาคอีสาน 19 จังหวัด เพื่อรวบรวมข้อมูลและกำหนดพื้นที่เป้าหมาย
- 3) วางแผนการลงพื้นที่และกำหนดรูปแบบการเก็บข้อมูล
- 4) ลงสำรวจพื้นที่ที่กำหนดเป็นพื้นที่เป้าหมายแบบเจาะจง จำนวนไม่น้อยกว่า 18 กลุ่ม โดยพิจารณาจากกลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรมไม้ไผ่ในเขตพื้นที่ภาคอีสาน
- 5) นำข้อมูลที่ได้มาทำการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาจำแนกเป็นรายด้าน (จุดเด่น-จุดด้อย) และจัดกระทำข้อมูลตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ

6) สรุปผลการวิจัย และเสนอแนวทางพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน

โครงการวิจัยที่ 3 การศึกษาการออกแบบและพัฒนาเตาอบไม้ไผ่ที่เหมาะสมกับงานหัตถกรรม

- 1) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลสภาพปัจจุบันปัญหาในการอบไม้ไผ่ในพื้นที่ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครนายก จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดเลย จังหวัดนครพนม จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธร จังหวัดอุบลราชธานี
- 2) วิเคราะห์รูปแบบของเตาอบและคุณภาพในการอบในลักษณะต่างๆ เช่น ขนาด ปริมาณ ความจุ การสูญเสีย เชื้อเพลิง เวลาในการอบ ผลที่ได้จากการอบ และอื่นๆ
- 3) ศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพของการอบในรูปแบบต่างๆ
- 4) ออกแบบเตาอบและจัดกระบวนการขั้นตอนในการอบ โดยใช้เทคนิควิธีการต่างๆ และสร้างเตาอบเพื่อทำการทดลอง
- 5) หาประสิทธิภาพของการอบ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบข้อมูล
- 6) ปรับปรุงรูปแบบเตาอบจนประเมินแล้วว่าเป็นกระบวนการที่ดีที่สุด
- 7) เขียนแบบและจัดสร้างเตาอบต้นแบบ เพื่อใช้ในการทดลองและหาประสิทธิภาพ

หลังการดำเนินการทั้ง 3 โครงการวิจัยย่อย ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการนำมาเป็นข้อสรุปรวมเพื่อใช้ในการทดลองพัฒนาผลิตภัณฑ์กับกลุ่มตัวอย่างในภาคอีสาน ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสานต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างวิจัยไว้ ดังนี้

1) ขอบเขตการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริโภคที่เข้ามาใช้บริการศูนย์สินค้าหัตถกรรม ในพื้นที่ 7 จังหวัดภาคอีสาน คือ อุบลราชธานี สุรินทร์ นครราชสีมา ขอนแก่น มุกดาหาร หนองคาย และเลย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริโภคที่เข้ามาใช้บริการศูนย์สินค้าหัตถกรรม และร้านค้าสินค้าพื้นเมือง ในเขตอำเภอเมืองของพื้นที่ 7 จังหวัดภาคอีสาน ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental random sampling)

2) ขอบเขตการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ บุคคลในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคคลในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรมไม้ไผ่ ในเขตพื้นที่ 7 จังหวัดภาคอีสาน ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวนไม่น้อยกว่า 18 กลุ่ม

ตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ ความคิดเห็นของบุคคลในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ผลิตงานหัตถกรรมไม้ไผ่ที่มีต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่

ตัวแปรตาม ได้แก่ แนวทางการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน

3) ขอบเขตการออกแบบและพัฒนาเตาอบไม้ไผ่ที่เหมาะสมกับงานหัตถกรรม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ผลิตงานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรมไม้ไผ่ จำนวน 2 กลุ่ม ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ เตาอบไม้ไผ่ และวิธีการอบที่มีใช้ในประเทศไทย

ตัวแปรตาม ได้แก่ การออกแบบและพัฒนาเตาอบไม้ไผ่ที่เหมาะสมกับงานหัตถกรรม

การสรุปผล

คณะผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ดังนี้

1) การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค และปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ

จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 413 คน พบว่า มีข้อสรุปที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสานในหลายประการ ดังนี้

ในปัจจุบันสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่ที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภค คือ เตียงไม้ไผ่/เฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ ตะกร้าไม้ไผ่ และตะเกียบไม้ไผ่ ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่ของผู้บริโภคโดยส่วนใหญ่ คือ ซื้อไว้ใช้เอง รองลงมา ซื้อเพื่อเป็นของฝาก และสินค้าที่นิยมซื้อไว้ใช้เอง คือ ก่องข้าว และตะเกียบ ส่วนสินค้าที่นิยมซื้อเป็นของฝากคือ ตะกร้าไม้ไผ่ และที่รองแก้ว รองจาน เหตุผลในการเลือกซื้อสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่ของผู้บริโภค คือ ราคาถูก และหาซื้อได้ง่าย ส่วนเหตุผลที่ไม่นิยมซื้อ

สินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่ เนื่องจากสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่ในปัจจุบันไม่มีรูปแบบที่หลากหลาย ส่วนสถานที่จัดจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่ที่เป็นแหล่งที่ผู้บริโภคนิยมไปซื้อ คือ งานแสดงสินค้า ร้านค้าทั่วไป และศูนย์สินค้าหัตถกรรม ตามลำดับ กิจกรรมส่งเสริมการตลาดที่ผู้ซื้อสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่นิยมมาก คือ ส่วนลดเมื่อซื้อในปริมาณมาก บริการส่งสินค้า และของแถม ตามลำดับ ส่วนพฤติกรรมในการซื้อของผู้ซื้อสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่ พบว่า สมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ซื้อสินค้าโดยส่วนใหญ่ คือ แม่ และผู้ที่ให้คำแนะนำในการซื้อสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่มักจะเป็นคนในครอบครัว วิธีการซื้อผู้ซื้อจะเป็นผู้ตัดสินใจในการซื้อด้วยตนเอง

ปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจซื้อสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่ของผู้บริโภค จากการพิจารณา 2 ด้าน คือ ปัจจัยด้านการตลาด และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมอื่น พบว่า ปัจจัยด้านการตลาดที่ใช้ในการตัดสินใจซื้อสินค้าหัตถกรรมไม้ไผ่นั้น ปัจจัยสำคัญที่สุดคือ ประโยชน์ใช้สอยของสินค้า รองลงมาคือ ราคาที่เหมาะสมกับคุณค่าสินค้า และดูแลรักษาง่าย ส่วนปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ คือ เอกภลัษณ์วัฒนธรรมไทย ราคาที่เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจ และค่านิยมของสังคมไทย ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแยกตามรายได้ จาก 11 ปัจจัยที่ใช้ในการสอบถาม พบว่า มี 6 ปัจจัย ที่กลุ่มรายได้ต่างๆ มีความคิดเห็นแตกต่าง คือ 1) คุณภาพของผลิตภัณฑ์ 2) โปรโมชันและการส่งเสริมการขาย 3) ความมีเอกลักษณ์ของความเป็นไทย 4) ค่านิยมในการใช้สินค้าไทย 5) การส่งเสริมการใช้สินค้าไทยของรัฐบาล และ 6) การได้รับการยอมรับในสังคม โดยกลุ่มรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ให้ความสำคัญต่อ 6 ปัจจัยข้างต้นสูงกว่ากลุ่มรายได้อื่นๆ เช่น กลุ่มรายได้ 5,001-10,000 บาท กลุ่มรายได้ 15,001-30,000 บาท กลุ่มรายได้ 30,001-50,000 บาท กลุ่มรายได้ 5,001-10,000 บาท ส่วนปัจจัยที่เหลือ 5 ปัจจัยทุกกลุ่มรายได้ต่างๆ มีความเห็นตรงกันโดยให้ความสำคัญในการตัดสินใจซื้อสินค้าในระดับที่ไม่แตกต่างกัน คือ 1) ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ในท้องตลาด 2) ความสะดวกในการหาซื้อผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ 3) ความเหมาะสมของราคาของผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ 4) เทคโนโลยีในการผลิตและออกแบบที่ทันสมัย และ 5) ความต้องการในการใช้ผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่

2) การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน

สำหรับการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน คณะผู้วิจัย สามารถสรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลได้ 3 ประเด็น ดังนี้

อิทธิพลจากภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการศึกษาเรียนรู้สืบทอดกันมาแต่อดีตมีอิทธิพลต่อการผลิตและการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในท้องถิ่นค่อนข้างมาก เช่น มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการแก้ปัญหาหมอดและราหลายวิธี โดยเฉพาะวิธีการอบรมควัน เช่น การรมควันกลางแจ้ง การรมควันโดยใช้เตารมควันขนาดเล็ก การรมควันโดยใช้เตารมควันขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นการทำให้ไม้ไผ่แห้ง เกิดสีสวยงามตามธรรมชาติ และมีกลิ่นที่ช่วยป้องกันหมอดและแมลงได้ในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม วิธีการดังกล่าวยังมีปัญหาอยู่มาก เช่น การใช้เวลาค่อนข้างนาน การรมควันทำได้น้อยขึ้นต่อครั้ง ไม่สามารถควบคุมระบบการเผาไหม้และควันได้ เป็นต้น

อิทธิพลจากการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ OTOP ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2544-2551 ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ปัจจัยภายใน พบว่า การสืบทอดงานฝีมือของผู้ผลิตโดยส่วนใหญ่เป็นการสืบทอดฝีมือแบบสืบทอดกันในระบบครอบครัว ผู้ผลิตถือว่า งานหัตถกรรมไม้ไผ่เป็นงานที่มีความจำเป็นต่อการใช้งานในชีวิตประจำวันและเห็นว่ากระบวนการผลิตงานหัตถกรรมไม้ไผ่เป็นงานที่ไม่มีความยุ่งยากซับซ้อน ไม้ไผ่เป็นวัสดุท้องถิ่นที่มีปริมาณเพียงพอต่อการผลิต

ส่วนที่ 2 ปัจจัยภายนอก พบว่า สภาวะเศรษฐกิจ นโยบายภาครัฐมีผลกระทบต่องานหัตถกรรมไม้ไผ่ในระดับมากที่สุด การให้ความช่วยเหลือของส่วนราชการด้านการอบรมให้ความรู้ โดยส่วนใหญ่ตรงตามความต้องการของผู้ผลิตสามารถนำมาประยุกต์ใช้งานได้มาก นอกจากนั้นยังพบว่า ปัจจุบันผู้ผลิตส่วนใหญ่ต้องการให้ส่วนราชการช่วยเหลือด้านงบประมาณ เพื่อนำมาใช้ในการจัดซื้อวัตถุดิบ จัดซื้อเครื่องมืออุปกรณ์ และเป็นเงินหมุนเวียนภายในกลุ่มผู้ผลิต

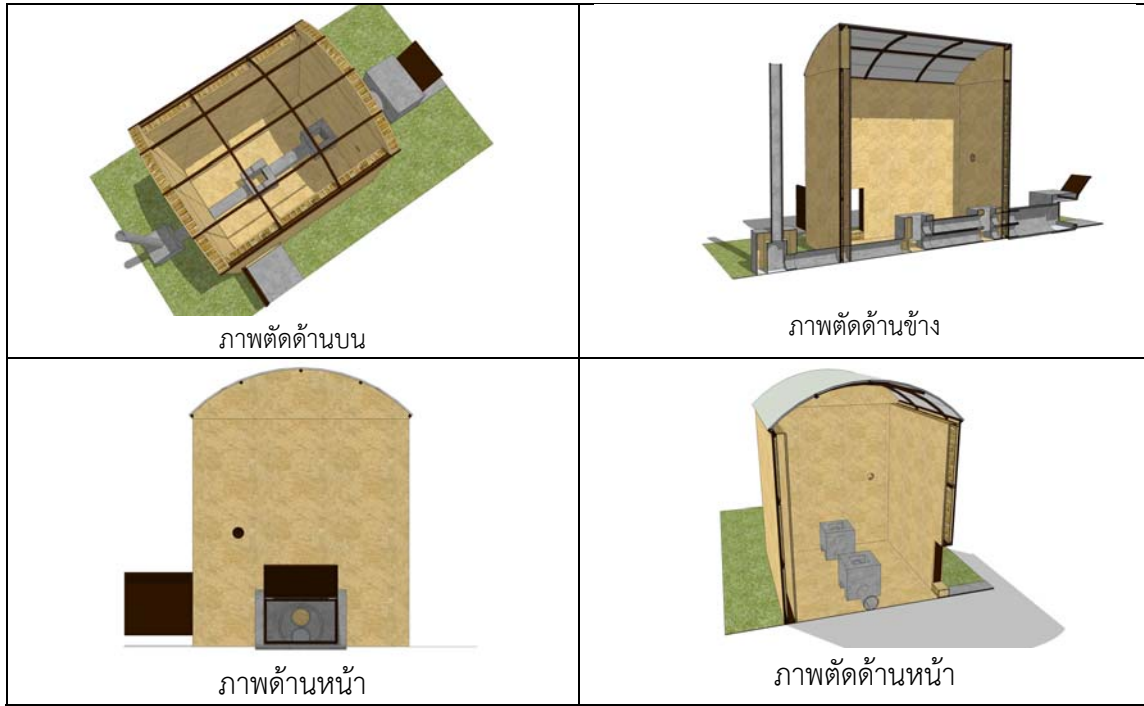
และสุดท้ายผู้ผลิตงานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสานมีความคิดเห็นอื่นๆ ว่า งานหัตถกรรมไม้ไผ่เป็นงานที่มีจุดเด่น เนื่องจากผลิตจากวัสดุจากธรรมชาติ แต่มีจุดด้อยเกี่ยวกับปัญหาผอมและแมลงกัดแทะ เพราะเนื้อของไม้ไผ่ประกอบด้วยแป้ง และน้ำตาล ซึ่งเป็นอาหารอย่างดีของมอดและแมลง ดังนั้น ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน ผู้ผลิตงานหัตถกรรมไม้ไผ่ส่วนใหญ่เห็นว่า ควรมีการศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหาผอมและแมลงกัดแทะไม้ไผ่ แม้ว่าในปัจจุบันจะมี สารเคมีหลายชนิดที่สามารถป้องกันได้ แต่ก็ถือเป็นวัตถุอันตรายที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค จึงไม่เป็นที่นิยมของ ชาวบ้าน

3) การออกแบบและพัฒนาเตาอบรมควันในงานหัตถกรรมไม้ไผ่

การอบรมควันไม้ไผ่เป็นหนึ่งในวิธีการป้องกันมอดและแมลงกัดแทะไม้ไผ่และช่วยให้ไม้ไผ่แห้งก่อนนำไปแปรรูป เป็นผลิตภัณฑ์ ซึ่งในการป้องกันมอดและแมลงกัดแทะมีข้อมูลพบว่า มีหลายวิธี เช่น การแช่น้ำตามบ่อธรรมชาติเป็นเวลานานนับ เดือน การแช่น้ำยาฆ่าแมลง การใช้เชื้อสารเคมีที่มีการผลิตจำหน่าย ซึ่งวิธีดังกล่าว พบว่า มีปัญหาที่แตกต่างกัน บางวิธีการเป็น อันตรายต่อผู้บริโภค บางวิธีใช้เวลานานจนไม่เหมาะต่อการผลิตเพื่อการจำหน่าย ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ จึงได้เลือกวิธีการอบรมควัน เป็นกรณีศึกษา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังขาดงานวิจัยสนับสนุนและต่อยอดภูมิปัญญาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อการผลิต

จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลในหลายจังหวัด ได้จำแนกวิธีการที่พบออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การอบรมควันสำหรับ งานจักสานและการอบรมควันสำหรับงานเฟอร์นิเจอร์ นอกจากนี้ยังได้ศึกษากรรมวิธีการป้องกันมอดและแมลงอื่นๆ และการใช้ เตาในงานอบอื่นๆ ที่คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเตาอบรมควัน หลังจากนั้นได้นำข้อมูลวิเคราะห์รูปแบบของ เตาอบ และคุณภาพในการอบในลักษณะต่างๆ เช่น ขนาด ปริมาณ ความจุ การสูญเสียเชื้อเพลิงเวลาในการอบ ผลที่ได้จาก การอบและอื่นๆ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพของการอบในรูปแบบต่างๆ ซึ่งสรุปผลเป็นข้อมูลที่นำมาใช้ในการออกแบบและพัฒนา เตาอบรมควัน ได้ 5 ประเด็นหลัก คือ วัสดุในการก่อสร้างเตาอบรมควัน วิธีในการก่อสร้าง หลักการออกแบบเตาอบรมควัน กรรมวิธีในการอบรมควัน และประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้เตาอบรมควัน หลังได้ข้อสรุปในประเด็นต่างๆ ผู้วิจัยได้จัดประชุม ระดมความคิดเห็นผู้ประกอบการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 12 ราย สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ 3 ประการ คือ 1) ด้าน เชื้อเพลิงในการเผาไหม้ ควรเน้นความประหยัดในการเผาไหม้ วัสดุในการนำมาเป็นเชื้อเพลิงควรเป็นวัสดุหาได้ในท้องถิ่น และ ควรเป็นวัสดุเหลือใช้ กรรมวิธีการเผาและวัสดุเชื้อเพลิงต้องไม่ก่อให้เกิดอันตรายหรือมลพิษต่อผู้ใช้งานและบุคคลอื่นๆ ที่อยู่ใน พื้นที่ 2) ด้านรูปแบบเตาอบรมควัน ควรมีขนาดที่สามารถบรรจุลำไม้ไผ่ได้ในขนาดความยาวไม่ต่ำกว่า 2 เมตร มีช่องทางบรรจุไม้ ไผ่ ช่องทางเติมเชื้อเพลิง และช่องทางระบายควัน 3) ด้านวัสดุก่อสร้างเตา ควรเป็นวัสดุที่หาซื้อได้ในท้องถิ่น มีความคงทนต่อการใช้ งาน และเน้นความประหยัด จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำมาเป็นข้อกำหนดเบื้องต้น เพื่อสร้างแนวคิดในการ ออกแบบ 6 หัวข้อ คือ 1) ควรทดสอบการวางไม้ไผ่ภายในเตาอบทั้งแบบแนวนอนและแนวตั้ง 2) จำกัดพื้นที่ในการวางไม้ไผ่จำนวน ระหว่าง 10-15 ลำ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม้ไผ่โดยเฉลี่ยตั้งแต่ 8-12 เซนติเมตร 3) ก่อเชื้อเพลิงบริเวณด้านนอกของพื้นที่ห้องอบ รมควัน 4) จำกัดพื้นที่ในการปิด-เปิด เพื่อควบคุมควันไม่ให้เกิดการรั่วไหล 5) ใช้วัสดุบล็อกหรืออิฐแดง เป็นโครงสร้างในการก่อสร้างหากมีการใช้งานได้จริงจึงใช้ดินโคลนเป็นวัสดุฉนวนผิวผนัง และ 6) ต่อช่องควันออกด้านนอกโดยใช้ท่อคอนกรีตที่มีจำหน่ายตาม ท้องตลาด ในการทดลองพัฒนารูปแบบเตา ผู้วิจัยได้ทดลองสร้างเตาอบรมควัน รวมจำนวน 4 เตาอบโดย เตาอบหมายเลข 1 เป็นเตาอบรมควันที่ใช้กรรมวิธีการอบไม้ไผ่ในแนวนอน เตาอบหมายเลข 2 เป็นเตาอบรมควันที่ใช้กรรมวิธีการอบไม้ไผ่ในแนวตั้ง หลังคาเรียบ เตาอบหมายเลข 3 เป็นเตาอบรมควันที่ใช้กรรมวิธีการอบไม้ไผ่ในแนวตั้ง หลังคาโค้ง ทดลองใช้งานในสถาน ประกอบการ จังหวัดอุบลราชธานี เตาอบหมายเลข 4 เป็นเตาอบรมควันที่ใช้กรรมวิธีการอบไม้ไผ่ในแนวตั้ง หลังคาโค้ง ทดลองใช้งานในสถานประกอบการ จังหวัดยโสธร ซึ่งในภาพรวม เตาอบรมควันทั้ง 4 แบบ มีจุดเด่น จุดด้อยที่แตกต่างกัน ผลการ ทดสอบเตาอบรมควันที่มีการพัฒนาสุดท้าย คือ เตาอบหมายเลข 4 ถือเป็นเตาที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด สอดคล้องกับเกณฑ์ที่ กำหนด มีความเหมาะสมกับการนำมาใช้ในกระบวนการผลิตงานหัตถกรรมไม้ไผ่ทั้งงานจักสานและงานเฟอร์นิเจอร์ ในการ

ทดสอบการป้องกันมอดและแมลงกัดแทะ โดยจัดวางไม้ไผ่ที่ผ่านการอบรมควันร่วมกับไม้ไผ่ที่มีมอดและแมลง ในระยะเวลา 6 เดือน ไม่พบการกัดแทะของมอดและแมลง

ภาพ 1 แบบแสดงภาพตัด ภายในเตาอบรมควัน(เตาอบหมายเลข 4)

4) การกำหนดแนวทางในการออกแบบและพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน

สำหรับการกำหนดแนวทางในการออกแบบและพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน ได้มีการสร้างเตาอบรมควัน เพื่อใช้ในการผลิตงานหัตถกรรมไม้ไผ่ จำนวน 2 สถานประกอบการ คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนคุ้มท่าช้าง ของนายเลิศลักษณ์ บุญเอก ตั้งอยู่ตำบลท่าช้าง อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไผ่งาม ของนายสมยศ คำเวบุญ บ้านดงยาง ตำบลปากเรือ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรมไม้ไผ่และของตกแต่งบ้าน โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไผ่งาม ผู้วิจัยได้เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการนำผลงานวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ ในการทดลองพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ผู้วิจัยได้แยกกลุ่มผู้ผลิตออกตามความสนใจในการผลิตเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ผลิตงานประเภทของใช้ของตกแต่ง และกลุ่มผู้ผลิตงานเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ รวม 20 ราย ใช้เวลาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จำนวน 7 วัน การติดตามผลหลังการรวมกลุ่มผลิตต้นแบบ ผู้ผลิตได้นำผลิตภัณฑ์ต้นแบบไปผลิตจำหน่ายสามารถสร้างรายได้ในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

ภาพ 2 ตัวอย่างผลงานการผลิตผลิตภัณฑ์ต้นแบบของกลุ่มตัวอย่าง ประเภทของใช้ของตกแต่ง

ภาพ 3 ตัวอย่างผลงานการผลิตผลิตภัณฑ์ต้นแบบของกลุ่มตัวอย่าง ประเภทเฟอร์นิเจอร์แบบถอดประกอบได้

ข้อสรุปในการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม 3 ประการ ดังนี้

(1) ผู้ผลิตควรมีการพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายอยู่เสมอ ทั้งนี้ รูปแบบผลิตภัณฑ์ควรมีการพิจารณาให้มีสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค และปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ทั้งนี้อาจใช้เกณฑ์พิจารณาจากข้อมูลในงานวิจัยนี้

(2) ผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริมงานหัตถกรรมไม้ไผ่ ควรให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่มีสอดคล้องกับความต้องการของผู้ผลิต และความต้องการของผู้บริโภค

(3) ในกระบวนการผลิตของผู้ผลิต ผู้ผลิตควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพของวัสดุ ซึ่งก็คือ ไม้ไผ่ ที่มีอยู่หลายสายพันธุ์ การใช้ชนิดของพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับรูปแบบผลิตภัณฑ์จะช่วยให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ดีและมีความสวยงาม ในส่วนของขั้นตอนการผลิตควรมีการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมช่วยในการผลิตอยู่เสมอ สำหรับในงานวิจัยนี้ ได้ช่วยคิดค้นวิธีการอบรมควั่น ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่ง วิธีการจากหลายวิธีการ ที่คณะผู้วิจัยได้มีการสำรวจข้อมูลแล้ว เห็นว่า เป็นวิธีการที่สะดวกต่อการผลิตในเชิงพาณิชย์และนิยมของผู้บริโภคมีความปลอดภัยต่อการนำผลิตภัณฑ์ไปใช้งาน และยังช่วยยืดอายุการใช้งานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่

ภาพ 4 ตัวอย่าง ผลงานการผลิตงานหัตถกรรมจักสาน จากการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

(ผู้ออกแบบ : ศักดิ์ชาย สิกขา)

ภาพ 5 ตัวอย่าง ผลงานการผลิตงานหัตถกรรมจักสานในเชิงธุรกิจ จากการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์
(เจ้าของสิทธิบัตร : รัชฎ์ พรพันธุ์, ที่ปรึกษา : ศักดิ์ชาย สิกขา)

อภิปรายผล

ในการวิจัยเพื่อพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา 3 ส่วน คือ 1) ผู้บริโภค 2) ผู้ผลิต และ 3) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนโดยทั้งสามส่วนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ผู้บริโภคถือเป็นเป้าหมายที่ผู้ผลิตจะต้องเรียนรู้ และเลือกผลิตสินค้าในรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการ ทั้งนี้อาจเป็นรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่เคยใช้อยู่เดิม หรือเป็นผลิตภัณฑ์ที่คิดค้นขึ้นใหม่ก็ได้ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เคยใช้อยู่เดิม เช่น เฟอร์นิเจอร์ ไม้ไฟ ถาด ตะกร้า ที่รองแก้ว กรอบรูป จากไม้ไผ่ อาจนำสินค้าเข้าสู่ตลาดได้ง่าย แต่หากคิดค้นสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เครื่องประดับจากไม้ไผ่ ของที่ระลึกจากไม้ ไผ่ ของใช้ในสำนักงานต่างๆ ซึ่งยังไม่มีผู้ผลิตมาก ทั้งนี้ ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ในแต่ละครั้ง มีความจำเป็นต้องทำการตลาดก่อนทุกครั้ง ซึ่งความต้องการของลูกค้าจะมีความเปลี่ยนแปลงตามปัจจัยความเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมและกระแสโลก ดังนั้นในแง่ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผู้ผลิตมีความจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วน ในการวิจัยนี้ จึงเป็นการเน้นที่ความเข้าใจของคนสองกลุ่ม คือ ผู้ผลิต และผู้บริโภค ซึ่งบทบาทในการขับเคลื่อนของคนสองกลุ่มจะเกิดขึ้นได้ดี และประสบผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่ออาศัยกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในการสนับสนุนทั้งที่เป็นบุคคลจากภาครัฐ เอกชน หรือมูลนิธิต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

ในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะใน 2 ส่วน ดังนี้

- 1) การวิจัยต่อยอด สำหรับงานวิจัยชุดนี้เป็นการศึกษาวงจรของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ โดยเน้นที่การพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ สำหรับการวิจัยต่อยอดสามารถดำเนินการต่อไปในหลายประเด็น เช่น การพัฒนาเครื่องทุ่นแรงในการผลิตงานหัตถกรรมไม้ไผ่ การศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว การพัฒนาเตาอบรมควันแบบประหยัดพื้นที่ เป็นต้น
- 2) การนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ สำหรับในงานวิจัยนี้ มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ผลิตในการใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสินค้าให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค มีผลงานนวัตกรรมในการออกแบบเตาอบรมควันไม้ไผ่ ที่ผู้ผลิตสามารถนำรูปแบบไปใช้ในกระบวนการผลิตได้ทันที ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการผลิตงานเฟอร์นิเจอร์และงานจักสานไม้ไผ่ ทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2539). **ไม่ไผ่กับงานหัตถกรรม**. กรุงเทพมหานคร: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์.

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. (2545). **เครื่องจักสาน (หวายและอื่นๆ)**. [สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2553]

URL;[http://www.sme.go.th/cms/c/journal_articles/view_article_content?](http://www.sme.go.th/cms/c/journal_articles/view_article_content?article_id=ISIC032-C02&article_version=1.0)

[article_id=ISIC032-C02&article_version=1.0](http://www.sme.go.th/cms/c/journal_articles/view_article_content?article_id=ISIC032-C02&article_version=1.0)

เจนจบ ยิ่งสุมล. (2540). **ต้นไผ่ พันธุ์พืชเศรษฐกิจของโลก**. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ่อนแถมมี.

ศักดิ์ชาย สิกขา. (2548). **แนวทางการพัฒนางานหัตถกรรมไม่ไผ่ในวิถีชีวิตคนอีสาน**. วิทยานิพนธ์ศิลปประยุกต์ดุสิตบัณฑิต.

สาขาวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัย

อุบลราชธานี.